

ימי לימוד תנ"ך

לאורה של תורת ארץ ישראל

לע"נ סיון דברי בן בשט ז"ל

הברזל הצף במי הירדן ושליחות אלישע

הרב אלחנן בן נון

1. רשי"י:

(א) ויאמרו בני הנביאים - נסים שנעשו לו מסדר והולך:

(ג) הואל - התרצה:

(ה) והוא שאול - שאלתיו ואין לי ממה לשלם:

2. רד"ק:

(א) צר ממנו - שהיו יושבים שם בדוחק, כל כך היו רבים התלמידים. ואמרו רז"ל כי כאשר גורש גחזי מלפני אלישע אז רבו התלמידים. כי גחזי היה רע להם, והיו רבים יראים לבא לפני אלישע מפני רעת גחזי, שהיה דוחה אותם. וכשנפרד גחזי ממנו רבו התלמידים עד שצר המקום להם שהיו יושבים בו מתחלה:

3. רלב"ג:

(ג) הואל נא ולך את עבדיך - אמר זה כדי שיהיה להם לעזר במתחדש להם שם:

(ו) ויקצב עץ וישלך שמה ויצף הברזל - ר"ל שכב' חתך ותקנו במדה שיוכל להכנס בנקב הברזל ויהיה לו כמו יד. והנה היה המופת הזה שכאשר השליכו שמה נכנס בנקב הברזל ונתקיים בו הברזל. ולפי שכבר הושרש בדבר המופתים מצד העיון ומצד דברי רז"ל כמו שבארנו בששי מספר מלחמות ה', שלא יתחדש בהם דבר חדש. כאילו תאמר עליית הברזל למעלה במים והוא ברזל, או רדת העץ למטה במים והוא עץ בלתי ראוי שיצלול במים. והנה הרצון באמרו 'וישלך שמה' שכבר השליך שם העץ בכח כדי שירד מפני זאת התנועה ההכרחית. והנה היה העץ בשיעור שהיה יכול לנצח קלותו כבדו' הברזל, ויציפהו עמו על המים. ולזה הוצרך שיהיה העץ גדול ולא הספיק לו גודל יד הברזל להשליכו שם. אך המופת היה כמו שזכרנו היותו נכנס בנקב הברזל בהשליכו אותו במים:

4. מצודת דוד:

(ה) מפיל הקורה - אל הירדן להשיטה אל מקום הנרצה:

5. אברבנאל:

(ב) ובחרו שיהיה אצל שפת הירדן, אולי בעבור שנלקח אליהו שמה, ראו שימצא באותו מקום יותר שפע וקדושה.

(ד) והלך עמהם להגן בעדם אם יקראם אסון.

(ו) ... ואם היה הנס כדברי המפרשים שצף הברזל עם העץ שנדבק בו, היה ראוי שיאמר ויצף העץ והברזל. והנה לא זכר דבר מהעץ. וזה ממה שיורה שאין הדבר כמו שחשבו. כי אם שהנביא כאשר הראהו המקום אשר נפל שם הברזל, לקח בידו עץ קטן והשליכו שמה באותו מקום קצוב ומוגבל, וזהו ויקצב עץ וישליכהו שמה, כאלו שלח אותו העץ לקרוא את הברזל שיבוא לפניו, ומיד ויצף הברזל ... וכן היה שהעץ שהיה קל צלל במים בהיפך טבעו, והברזל שהיה כבד צף למעלה, להורות כי כפי היכולת הא-לקי יהיו הדברים, ואין להם טבע אחר כי אם הנטבע בהם בחכמת בוראם שיוכל לשנותם כשירצה.

6. מלבי"ם:

(ו) ויקצב עץ - הראה שיש בכח הנביא להפך הטבעיים שהעץ והברזל החליפו טבעם זל"ז העץ צלל במים כעופרת, והברזל צף למעלה כעץ קל, והרלב"ג חפש בזה תחבולות טבעיים כדרכו, ודבריו הבל, וזה היה הנס הי"ב לנפלאותיו:

ימי לימוד תנ"ך

לאורה של תורת ארץ ישראל

לע"נ סיון דברי בן בשט ז"ל

7. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף קז עמוד ב:

גחזי¹ - דכתיב: ["ועתה לך שוב לדרכך מדברה דמשק" (מלכים א' יט)] [וכתיב] "ויבא אלישע דמשק" (מלכים ב' ח')². להיכא אזל? - אמר רבי יוחנן: שהלך להחזיר גחזי בתשובה, ולא חזה. אמר לו: חזור בך. - אמר לו: כך מקובלני ממך: החוטא ומחטיא את הרבים - אין מספיקין בידו לעשות תשובה. מאי עבד? - איכא דאמרי: אבן שואבת תלה לחטאת ירבעם, והעמידה בין שמים לארץ. ואיכא דאמרי: שם חקק בפיה והיתה מכרזת ואומרת 'אנכי' ולא יהיה לך'. ואיכא דאמרי: רבנן דחה מקמיה, שנאמר (מלכים ב' ו') ויאמרו בני הנביאים אל אלישע "הנה [נא] המקום אשר אנחנו יושבים שם לפניך צר ממנו" מכלל דעד השתא לא הוה [צר].

8. תלמוד ירושלמי מסכת סנהדרין פרק י דף כט טור ב/ה"ב:

גיחזי אדם גיבור בתורה היה אלא שהיו בו שלשה דברים עין צרה ופרוץ בערוה ולא היה מודה בתחיית המתים.
א. עין צרה. בשעה שהיה אלישע יתיב בתינויה, הוה גיחזי יתיב ליה על תרעא, ותלמידייא חמיין ליה, ואמרין גיחזי לא עאל, ואנן עלון?! והוה תניין מתאמר, ובר נש לא מיתהני כלום. כיון שנתרחק מה כתיב תמן "הנה נא המקום אשר אנחנו יושבים שם לפניך צר ממנו". לא אחסין אוכלוסייא דתלמידייא דהוון תמן.
ב. ופרוץ בערוה. שכן השונמית אומרת לאישה "הנה נא ידעתי כי איש אלהים קדוש הוא עובר עלינו תמיד". א"ר יונה 'הוא קדוש' ואין תלמידו קדוש. א"ר אבון, שלא הביט בה מימיו. ורבנן דקיסרין אמרין, שלא ראת טיפת קרי על בגדיו מימיו. ... כתיב "ויגש גיחזי להדפה" מהו להדפה? א"ר יוסי בן חנינה, שנתן ידו בהוד שביופיה, בין דדיה.
ג. ולא היה מודה בתחיית המתים. את מוצא בשעה שבא אלישע להחיות את בנה של שונמית, אמר לו "קח משענתי בידך ולך. כי תמצא איש לא תברכנו, וכי יברכך איש לא תעננו". והוא לא עבד כן, אלא כד פגע בר נש ביה ואמר ליה 'מאיין ולאין גיחזי? והוא אמר ליה 'אנא אזיל מחיה מתים'³. והוא אמר ליה 'לית דמחיה מתים אלא הקב"ה' דכתיב ביה "ויי ממית ומחיה מוריד שאול ויעל". אזל ליה ולא עבד כלום. חזר לגביה. אמר ליה 'אנא ידע, אילו הוה דמיק, לא הוה מיתער על ידך'⁴.

9. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף יג עמוד א:

ומנין היה יודע משה רבינו היכן יוסף קבור? אמרו: סרח בת אשר נשתיירה מאותו הדור, הלך משה אצלה, אמר לה: כלום את יודעת היכן יוסף קבור? אמרה לו: ארון של מתכת עשו לו מצרים וקבעוהו בנילוס הנה, כדי שיתברכו מימיו. הלך משה ועמד על שפת נילוס, אמר לו: יוסף, יוסף, הגיע העת שנשבע ה' שאני גואל אתכם, והגיעה השבועה שהשבעת את ישראל, אם אתה מראה עצמך - מוטב, אם לאו - הרי אנו מנוקין משבועתך, מיד צף ארונו של יוסף. ואל תתמה היאך ברזל צף, שהרי כת': (מל"ב' ו) "... ויצעק ויאמר אהה אדוני והוא שאול. ויאמר איש האלהים אנה נפל. ויראהו את המקום ויקצב עץ וישלך שמה ויצף הברזל". והלא דברים ק"ו: ומה אלישע תלמידו של אליהו ואליהו תלמידו של משה - צף ברזל מפניו, מפני משה רבינו - על אחת כמה וכמה.

1. לא היה לו חלק לעולם הבא מפני המעשה שהולך ומפרש.

2. ע"פ המהרש"א - בציווי נאמר לאליהו 'לך' אבל בבצוע שע"י אלישע כתוב 'ויבא'. סימן שהלך לשם לענין אחר ואחר כך בא למשוח את חזאל.

3. פני משה - והוא השיב לו בלשון שחוק, אבל לא האמין כלל.

4. פני משה - אפילו היה שוכב וישן לא היה נעור על ידך לפי שלא שמרת כאשר צויתך.